

בְּזַנְבוֹ וּבְחַטֹּאתָו וְכוּ' ■ להלכה, אין הגמל יוצא במטולטלת, והוא כמין כר קטן שנותנים תחת זנבו, ואפילו אם קשורה בזנבו, אלא אם כן קשורה בזנבו ובחטוטרתו או שקשורה בשליתו (ש"ע א"ח שה, יג).

עֲקִידַת יָד וְרֵגֶל כִּי־יִצְחָק בֶּן אֲבָרָהִם - ולדעת רב יהודה דוקא בעקידת יד ורגל אסרו, אבל בעקידת שתי ידיים או שתי רגלים לא אסרו (רש"י ד"ה רישא; ריטב"א; ובטעם שלא אסרו בזה, ראה להלן בדברי המשנ"ב). ואינו כעקידת יצחק שנעקד בשתי ידיו ושתי רגליו יחד (רש"י בראשית כב, ט), וראיית הגמ' מעקידת יצחק היא רק לכך ש'עקוד' פירושו קשור (מהרש"א; וכע"ז בריטב"א). [וראה ביאורים לעיל (נג, ב ד"ה תותר) שיש שפירושו 'תותר' שהזכרים מותרים לצאת בו הוא שקושרים שתי רגליו זו לזו, וזה כדעת רב יהודה בסוגיא כאן].

■ להלכה, לא תצא שום בהמה עקודה, פירוש שקושר ידה עם רגלה [כרב יהודה]. ולא תצא רגולה, פירוש שקושר אחת מרגליה כלפי מעלה שלא תלך אלא על שלש רגלים (ש"ע א"ח שה, יד). וטעם האיסור בכל אלו, שיש בכך צער גדול לבהמה ונחשב כמשאוי. ויש אומרים, שמא יפול החבל ויטלטלו. ואם קושר שתי ידיה או שתי רגליה זו לזו מותר, שמשתמרת בכך שלא תברח ואינו נחשב משאוי, ואף אין חשש שמא יפול החבל, שקשר זה מהודק היטב (משנ"ב ש, מה ושע"ז ש, מד).

אֵילִימָא כְּלָאִים דְּאָרְם וְהַתְּנָן וְכוּ' - שלא אסרה תורה אלא בשני מיני בהמה יחד (רש"י). מבואר כאן שאילו היה איסור כלאים נוהג גם באדם ובהמה יחד, היה אסור להחזיק בידו את החבל שהגמל קשור בו, ואע"פ שהאדם אינו קשור לגמל, ואף אינו עושה מלאכה יחד איתו. ויש ללמוד מכאן לדין כלאי בהמה בשני מיני בהמה, שאפילו מושכם יחד בחבל אסור, אע"פ שאינם קשורים זה לזה, ואינם עושים מלאכה יחד (רא"ש הל' כלאים ז, בשם רבינו אפרים). ויש שפירש, שאיסור כלאים הוא דוקא בקשורים זה לזה, ודוקא אם עושים מלאכה יחד, וכונת הגמ' שאילו איסור כלאים היה נוהג באדם ובהמה יחד, היה אסור לכוון החבל בידו [שנחשב כקשור לבהמה] ולעשות מלאכה יחד עם הבהמה במשיכת איזה דבר (רא"ש שם בשם רבנ"ה; ביאור הגר"א י"ד רצז - השני, כז, בדעת רש"י ד"ה אי נימא, ותוס' ד"ה והתנן).

■ להלכה, יש אומרים שאין איסור להנהיג יחד שתי בהמות משני מינים אלא בקשורות [כדעת רב"ה], ויש חולקים שאף אם אינן קשורות אסור [כדעת רבינו אפרים] (רמ"א י"ד רצז - השני, יא; וראה ביאור הגר"א שם, כז, שנחלקו עוד בין כלאים כשאינם עושים מלאכה יחד).

אֵלָא כְּלָאִים דְּחֻבְלִים - שיש בהם חבלים מצמר וחבלים מפשתן, וכאשר כורכם יחד וידו מתחממת בהם עובר באיסור כלאים. ואע"פ שאינו מתכוין להתחמם, סובר התנא של משנתנו כדעת רבי יהודה שדבר שאינו מתכוין אסור (רש"י), אבל לדעת רבי שמעון הסובר שדבר שאינו מתכוין מותר (ראה לעיל מו, ב), אין בכך איסור כלאים (ר"ן; הגהות אשר"ן ה, ה). ויש שפירשו, שגם לדעה זו יש בכך איסור כלאים, משום שפסיק רישא שיתחמם בהם, או שמדובר במתכוין להתחמם (שליטי הגבורים כה, א מדפי הרי"ף, בדעת הרי"ף שם, והרמב"ם כלאים י, כא).

כְּדִי שְׂלֵא יַעֲלוּ עֲלֵיהֶן הַזְּכָרִים לאחר שנתעברו (פסקי רי"ד). ויש שפירשו, שלא יעלו עליהן ויתעברו בעודן מניקות (שיטה להר"ן לעיל נג, ב; וכע"ז בריב"ן).

שִׁמְכַבְּנִין אוֹתוֹ לְמִילַת - שקושרים עליו בגד ביום שנוולד כדי לשמור צמרו נקי ולעשות ממנו כלי מילת (רש"י). והיו עושים כן לרחילות, שצמרן לבן ביותר (מאירי לעיל נג, ב). ויש שפירשו, שבגד זה שומר גם על רכותו של הצמר, והיו עושים כן לרחילות, מפני שצמרן רך יותר משל הזכרים (רמב"ם פיה"מ ה, ב).

כְּבוֹנוֹת ■ להלכה, האילים יוצאים לבובים, והרחלות יוצאות שחוזות או כבונות (ש"ע א"ח שה, ו).

כִּי אֵתָא רְבִין אָמַר רְבִי יוֹחָנָן הִלְכָה כְּתָנָא קָמָא שבמשנה (לעיל נג, ב), שמתיר בין ליבש ובין לחלב (רש"י; ריטב"א). ויש שגורסים 'אמר רב הלכה כתנא קמא וכו' כי אתא רבין וכו', ומפרשים שרב ורבי יוחנן פסקו הלכה כתנא קמא שבברייתא, שמתיר ליבש ולא לחלב (תוס' ד"ה אמר בשם ר"ת, ומהר"ם ומהרש"א בדעתם; וכע"ז ברי"ף, וברא"ש ה, ה).

■ להלכה, העיזים יוצאות צרות, שקושרים ראשי דדיהן, ודוקא שקשרן כדי שיצטמקו דדיהן וייתייבש חלבן, שאז מהודק היטב, אבל אם קשרן כדי לשמור חלבן שלא יפול לארץ, אסור [כרבי יהודה במשנה (לעיל נג, ב), וכרב רבי יוחנן, לפירוש תוס'], שאינו מהודק היטב, וחוששים שמא יפול ויטלטלו [כפירוש הרב פורת ורש"י במשנה (ראה ביאורים לעיל נג, ב ד"ה ליבש)] (ש"ע א"ח שה, ו).

מִשְׁנָה. לֹא עֲקֹד וְלֹא רְגוּל - וטעם האיסור לצאת באלו [אף שגמל יוצא באפסר, כמבואר במשנה (לעיל נא, ב)], מפני שגורמים צער גדול לבהמה ונחשבים כמשאוי (ע"פ לבוש א"ח שה, יד והיי אדם ח"ב נז, ה, הובאו במשנ"ב שם, מה). ויש שפירשו, שמא יפול החבל ויטלטלו ארבע אמות ברשות הרבים (ש"ע הרב שם, יז ולבושי שרד שם, יד, הובאו במשנ"ב שם).

אֲבָל מְכַנְּסֵי חֻבְלִים לְתוֹךְ יָדוֹ - תופס חבלים של כמה גמלים בידו, שאז לא נראה שמוליכם למכור בשוק, ולא נאסר אלא כשקושר כמה גמלים זה לזה ותופס בידו את החבל של הגמל הראשון וכולם נמשכים על ידו (ב"י א"ח שה ד"ה ולא יקשור, בדעת הרמב"ם שבת כ, ט, והר"ן כה, א מדפי הרי"ף). ויש שסובר שגם אם תופס חבלים של כמה גמלים בידו אסור, ולדעתו דברי המשנה 'אבל מכניס' וכו' לא נאמרו לענין שבת, אלא לענין כלאים, כשם שהסיפא 'ובלבד שלא יכרוך' נאמרה לענין כלאים, כמבואר בגמ' להלן (טור שם, וב"י שם בדעת).

■ להלכה, הקושר גמלים זה אחר זה לא יתפוס באפסר של הגמל הראשון וימשוך כולם על ידו, שנראה שהולך למוכרם בשוק. אבל אם תופס כמה אפסרי גמלים בידו, מותר למושכם בהם [כדעת הר"ן]. ויש מי שאוסר גם בזה, ולא תתיר אלא להוציא בהמה אחת לבדה ולמושכה בחבל [דעת הטור], ואין לחוש לדעה זו, שהיא דעת יחיד (ש"ע א"ח שה, טו ומשנ"ב שם, מט).

גְּמֻרָא. אֲבָל יוֹצֵא הוּא בְּמִטְוִלְטֵלַת הַקְּשׁוּפָה וְכוּ' - מערב שבת, כשם שאמרו לעיל (נג, א) במרדעת של חמור (ריטב"א; ואפשר שהולך בזה לשיתנו שמתולטלת היא מרדעת, אבל לפירוש רש"י ד"ה בשלייתה, מותר גם אם אינה קשורה מערב שבת).